

ՆՈՒԻՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

Առաքելական թուղթերեն մի քանի օրինակներ փառենք յորս, անուանց այլայլութեամբ հանդերձ, եպիսկոպոսական աստիճանը պարզ յայտնի է:-

1.- Պօղոս առ Փիլիպեցիս գրած թղթոյն մէջ, զկնի «սրբոց, եպիսկոպոսակցաց եւ սարկաւագաց» ողջոյն տալու, յետոյ առանձին կերպով կը խօսի թղթին մէջ անունը չը յիշուած մարդու մը հետ, որում անպատեհառ այդ թուղթը յանձնուած էր եւ որ պաշտօն ունէր զայն իւր ժողովրդեան կարդալու կամ որ եւ է վերապիւ հաղորդելու: «Այո՛ աղաչեմ եւ զքեզ, կ'ըսէ Պօղոս, մտերիմ իմ եւ լծակից, եւ դու օգնական լինիջիր նոցա, եւ այլն»:- Երբմէ կ'երեւի որ երբ բազմաթիւ երիցանց եւ սարկաւագաց մէջ մէկը իբրեւ «լծակից» Պօղոսի կը կոչուի որ ունի պաշտօն անդհանուր վերակացութեան Փիլիպեցոց ձկնորդաց վերայ եւ առաքելական թղթոյն պատնէնն անոնց հաղորդելու, չենք գիտեր թէ ուրիշ ի՞նչ աստիճանի կրնայ լինել այս ակնարկութեան քայց եթէ եպիսկոպոսութեան:

2.- Ասկէ աւելի կարեւոր է Տիմոթէոսի օրինակն, որ եպիսկոպոսական իշխանութեանց եւ շնորհաց ինքնիշխան եւ կատարեալ տէր կը թուի լինել: Տիմոթէոսին յանձնուած էր Նփեսոսի եկեղեցւոյ հովութեան պաշտօնն, եւ իրեն գրած թղթոյն մէջ Պօղոս կը խրատէ զնա իւր պաշտօնն եկեղեցւոյ ամէն կարգի պաշտօնէից վերայ խղճի մտօք եւ արդարութեամբ վարել, նոյնպէս ալ ժողովրդեան վերայ լաւ հսկել. եկեղեցական պաշտամանց պատշաճ եւ վայելուչ արարողութեանց համար հոգալ, կանանց

թոյլ չտալ հրապարակային ֆարձուքեան: Նորա պաշտօնն է նաեւ հսկել իրենց ստորադասեալ վարդապետաց ֆարձութեան վերայ, եւ 'ի հարկին արժանահաւատ մարդիկ կացուցանել 'ի վարդապետութիւն. եպիսկոպոսուն (այսինքն երիցուն կամ ֆահանայս) եւ սարկաւագունս ձեռնադրել. սակայն, կը պատուիրէ Առաքելին, «Զեռս վաղվաղակի յուրօք վերայ մի դնիցես»: Նոյնպէս կը պատուիրէ հոգեւորականաց ապրուստի համար միջոցներ հնարել, եւ եկեղեցական դատաւորութեան պաշտօն կատարել՝ ոչ թէ միայն աշխարհականաց վերայ, այլ նաեւ հոգեւորականաց, եւ 'ի հարկին զանոնք յանդիմանել ու պատժել: Այս ամէնը ցոյց կու տայ որ Տիմոթէոսի ունեցած իշխանութիւնը եպիսկոպոսական կատարեալ եւ լիազօր իրաւասութիւնն էր ինչպէս որ Առաքելին ինքն կամ ներկայ ժամանակի եպիսկոպոս մը կարող է ունենալ: Եկեղեցւոյ աւանդութիւնն եւս կը հաստատէ այս կարծիքն, եւ 'ի հնուց հետէ Տիմոթէոս իբրեւ առաջին եպիսկոպոս Նփեսոս ֆաղափի ճանչցուած է: Արդարեւ Յովհաննէս Առաքելոյն անունն եւս կը յիշուի իբրեւ Նփեսոսի հետ կապուած, քայց այդ միայն ասել կ'ուզէ թէ Յովհաննէս իւր ծերութեան ժամանակ այդ ֆաղափը զնաց իւր կենաց վերջին օրերը անդ անցուց առանց որ եւ է եպիսկոպոսական իրաւասութիւն գործածելու:

3.- Միեւնոյն տեսակ խրատներ եւ խորհուրդներ կու տայ Տիմոսին, զոր Պօղոս թղթեր էր 'ի Կրետէ «զի որ ինչ միանգամ պակաս իցէ՝ ուղղեացես, եւ կացուցես ըստ ֆաղափաց երիցունս,

որպէս եւ ես ինչ պատուիրեցի»- եւ տարակոյս չկայ որ Տիտոս եպիսկոպոսութեան աստիճան ունէր եւ նոր ու անփորձ լինելուն համար Առաքելոց խնամակալութեան տակ կը վարէր իւր բարձր պաշտօնը, որ էր՝ Կրետէի եպիսկոպոսութիւնը:

4.- Յովհաննու երրորդ կաթողիկոսայրոյն մէջ Դիոտրէփէս ուն կը յիշուի այնպիսի պարագայիւ որ միայն եպիսկոպոսական աստիճանի կը յարմարին: Եկեղեցւոյ այս «յառաջադէմ» առաքելական իշխանութիւնը խոտելով՝ օտար տեղերէ եկող հաւատացեալները չ'ընդունիր 'ի հաղորդութիւն եկեղեցւոյ թելէտեւ արժանահաւատ յանճարարական ունեւան իրենց եկեղեցւոյ, եպիսկոպոսէն կամ հոգեւոր հովուէն, այլ զնոսա եւս կը մերժէ որ այդպիսիներ կ'ընդունին:

5.- Ծատ պարզ կերպիւ եպիսկոպոսական աստիճանը կը նկարագրուի Յովհաննու Յայտնութեան մէջ, երբ Աստուծոյ պատգամը կ'աւանդուի առ եօթն եկեղեցիս Փոքր Ասիոյ եւ անոնց վերակացու եպիսկոպոսներն «հրեշտակ» անուանելով՝ զանազան ազդարարութիւններ ու խրատներ կու տայ:

Նախընթաց քննութենէն 'ի մասին զարգացման նուիրապետութեան յԱռաքելական դարու հետեւեալ կէտերը հաստատեցին:-

Նախ, զկնի Համբարձման՝ ըստ խոստման Փրկչին՝ Հոգին Սուրբ իջաւ Երկոտասանից վերայ եւ անոնց 'ի Քրիստոսէ ընկալեալ իրաւունքներն ու իշխանութիւններն հաստատելով՝ օծեց զնոսա յԱռաքելութիւն Աւետարանին. եւ այս օծումն մի այնպիսի հրաշալի ազդեցութիւն գործեց Առաքելոց վերայ, որ նոքա գրեթէ բոլորովին փոխուեցան, եւ յետ այնու անակնկալ վստահութեամբ եւ քաջասրտութեամբ իրենց պաշտօնին հետեւեցան:

Երկրորդ, Երկոտասանից թիւը յաւելցաւ Պօղոսի արտաքին կարգի կոչմամբ, որ ըստ ամենայնի միեւնոյն առաքելական իրաւաց արժանացաւ որպէս Երկոտասանին, եւ նորա ասածներն ու գործերն ոչինչ նուազ առաքելական ու ներշնչեալ են քան թէ մնացեալներունը:

Երրորդ, Երեւտասանք ունէին մեր ներկայ եկեղեցւոյ նուիրապետութեան բոլոր աստիճանաց շնորհներն. եւ քաց աստիճանի Առաքելութեան աստիճան, որով նոքա եւ միայն նոքա պաշտօն ունէին եկեղեցւոյ հիմունքն դնել եւ զառաջինն եպիսկոպոսունս ձեռնադրել:

Չորրորդ, այս պաշտօնի համեմատ Առաքելքն անդադար շրջեցան ընդ ամենայն աշխարհ՝ եկեղեցիս հաստատելով եւ եպիսկոպոսունս ձեռնադրելով, հետեւաբար չչատացան միայն մէկ քաղաքի եկեղեցւոյ վերատեսչութեամբ որպէս 'ի նոցանէ կարգեալ եպիսկոպոսունք, եւ հետեւաբար՝ Յակովբոսէն զատ, ոչ մի Առաքել կրնայ մէկ յատուկ քաղաքի եպիսկոպոս կամ առաջին գահակալ համարուիլ:

Հինգերորդ, ըստ այսմ՝ բառի բուն նշանակութեամբ, Յակովբոսէն զատ ոչ մի Առաքել եպիսկոպոս էր, եւ Երուսաղէմէն զատ՝ ոչ մի աթոռ Առաքելական է, միւս աթոռք յԱռաքելոց հաստատեալ են եւ միայն այս միտքով առաքելական կրնան կոչուիլ:

Վեցերորդ, 'ի Նոր Կտակարանի՝ եպիսկոպոսական աստիճանի յորջորջմանց մէջ խառնաշփոթութիւն կայ, քայց եպիսկոպոսութեան էութեան վերայ ամենեւին տարակոյս չկայ թէ նոյն էր 'ի ժամանակի Առաքելոց, որպէս եւ այժմ նորաբողոք տունկը կար առանց որոշ անուան. քահանայութեան աստիճանի անուններն եւս նոյնքան անորոշ են, եւ իւրաքանչիւր տեղ ուր որ յիշուած է՝ հետը կցուած իշխանութիւններէն պիտի իմացուի ինչ լինելն:

Եօթներորդ, շատ կանուխ Առաքելաբաշխ ԳԳԱԳԻՆ սարկաւագութեան աստիճանի հաստատութեան, եւ Եկեղեցւոյ արտաքին իրաց հոգատարութիւնն որ իրենց վերայ օր ըստ օրէ կը ծանրանար՝ սարկաւագաց յանձնեցին:

5.- Զարգացումն Նուիրապետութեան զկնի Առաքելոց:

Ա.- Բարձրագոյն դասակարգութիւն:

Նախընթաց յօդուածներէ տեսնմք որ Եկեղեցւոյ ներկայ նուիրապետութեան բոլոր հոգեւոր իրաւունքներն Առաքելոց ձեռնէն էին, եւ միայն անուանց եւ պաշտօնի բաժանմանց անորոշութիւն կար եւ զանազան պաշտօնները դեռ լիովին չէին զարգացած, որոյ պատճառներէն մին, ըսինք: Եկեղեցւոյ նորութիւնն էր: Մի ուրիշ եւ աւելի մեծ պատճառ եւս կար: Առաքելական դարու հաւատացեալք գրիստոնէութիւն իրբեւ շարունակութիւն կամ կատարելութիւն եւ բարեփոխումն մովսիսական օրինաց կը նկատէին. քանզի հրէութիւնն եւս աստուածային կրօն մի էր ու կարելի չէր որ Աւետարանն անոր սահմանեալ օրէնքները ջնջելով՝ բոլորովին նոր օրէնքներ հաստատէր. մանաւանդ որ նախկին հաւատացեալք ըստ մեծի մասին Հրէից ազգէն լինելով՝ քրիստոնէութեան մէջ հին մարգարէից կանխասացութեանց եւ իրեանց բազմամեայ բաղձանաց կատարումն կը տեսնէին, եւ շատերուն ալ մեծ հրապոյր մի կ'ընծայէր այդ յոյսն: Կը տեսնենք 'ի Գործոց Առաքելոց որ հաւատացեալք՝ իրեանց քրիստոնէական առանձին ժողովներէն եւ խորհրդակատարութենէն զատ՝ տակաւին շարունակ կը մասնակցին Հրէից կրօնական սովորութեանց: Տաւարի արարողութեանց, պատարագի, ուխտի, ժողովրդանոցաց այցելութեամբ եւ այլն. եւ մինչեւ իսկ փորձեր կ'ընեն հեթանոսութենէ

դարձողներու վերայ եւս մովսիսական օրինաց պարտաւորութիւնները դնել: Այս պարագայից մէջ քնական էր որ Առաքելաբաշխ ԳԳԱԳԻՆ՝ հրէական հոգեւորականութեան հակառակ կամ նորա հետ մրցակից քրիստոնէական քահանայութեան անուն եւ աստիճան սահմանել, կամ որեւէ կերպիւ իրենց հայրենակցաց գայթակղութիւն տալ: Քանզի ո՞չ ապաքէն հին Տաւարը դեռ կանգուն էր, եւ հին ուխտի պատարագի պաշտօնը անընդհատ կը կատարուէր. ո՞չ ապաքէն Երուսաղէմի մէջ տակաւին քահանայապետ մը կը նստէր եւ ահարօնեան եւ դեւտական համայն դասակարգութիւններն իրեանց իրաւանց ու պաշտօնին լիագոր տէր էին, գոր Գրիստոս եւս յարգանքօք յիշած եւ ընդունած էր: Ուստի քանի որ դեռ Սուրբ Քաղաք ու Տաւար կործանուած չէին, ժամանակը հասած չէր որ քրիստոնէական քահանայութիւնը բացարձակապէս հրէական քահանայութեան տեղ հռչակուէր եւ քահանայական անունը անկասկած եւ աներկիւղ գործածուէր: Այդ քառի գործածութիւնը միայն գայթակղութիւն կրնար տալ, խառնաշփոթութիւն պատճառել, եւ փոխանակ Աւետարանի միտքով ըմբռնելու՝ օրինական միտքով կը հասկցուէր: Բայց երբ Տաւարն ինկաւ եւ դեւտական քահանայութիւնն աննպատակ եւ անպաշտօն մնաց, ժամանակն հասած էր քրիստոնէական քահանայութիւնը բարձրաձայն խոստովանելու, անկէ յետ էր որ Յովհաննէս Առաքելուն Եփեսոսի մէջ սկսաւ խոյրն ու ոսկի թիթեղն կրել, որ Ահարօնի յաջորդաց միայն յատուկ նշան էր, անկէ յետ է որ քրիստոնէական նուիրապետութեան գլխաւոր աստիճաններն որոշ եւ հաստատուն կերպարանք կ'առնուն եւ իւրաքանչիւրի անուն ու պաշտօն յատկապէս կ'որոշուի: Երկրորդ դարու սկիզբն եպիսկոպոսութեան, քահանայութեան եւ սարկաւագութեան աստիճաններն

իրեանց զարգացման կատարելութեան մէջ կը գտնենք, թէ՛ անուամբ եւ թէ պաշտօնիւ, այլ եւս անուանց եւ յորջորջմանց խառնաշփոթութիւն չկայ, եւ իւրաքանչիւրի իշխանութիւնն ու պաշտօնն պարզապէս գծեալ է: Արդարեւ յետոյ եկեղեցական պաշտօնէից ուրիշ եւ նոր ստորաբաժանումներու եւս կը հանդիպինք, բայց այդ բաժանումներն մինչ ցարդ եղածներէն տարբեր չեն, այլ միայն անոնց ընդարձակութիւնն եւ երկրորդական նիւթերն են: Բուն եւ հիմնական աստիճաններն, ինչպէս տեսանք, են եպիսկոպոսութիւն, ֆահանայութիւն եւ սարկաւագութիւն. ասոնք էին Առաքելոց բաժանումներն եւ անմիջապէս զկնի Առաքելոց այս բաժանումները միայն կը գտնենք եկեղեցւոյ մէջ եւ նախկին սուրբ Հարց գրութեան մէջ:

Ասոնցմէ ամենէն կարեւորն ու պարզն է Ս. Իգնատիոս Անտիոքայ հայրապետ, որ 'ի մանկութենէ Յովհաննէս Առաքելոյն աշակերտած էր եւ աւանդութիւնը կ'ըսէ թէ՛ Քրիստոս զայն առաւ իւր գիրկը եւ օրհնեց եւ երկնից արքայութեան ժառանգութիւնը այդպիսի մանկական անմեղութենէ կախեալ փարոզեց: Ի սկզբան երկրորդ դարու այս սուրբն հեթանոս իշխանութեան հրամանաւ բռնուեցաւ եւ Հռովմէ տարուեցաւ՝ եւ զազանաց կերակուր եղաւ: Այս իւր վերջին ուղեւորութեան միջոցին թուղթեր կը գրէ այլ եւ այլ եկեղեցեաց եւ զանոնք կը յորդորէ 'ի սէր եւ 'ի միութիւն եւ 'ի հաստատութիւն հաւատոյ: Այս թղթոց մէջ Ս. Իգնատիոս յանախ առիթ կը գտնէ նուիրապետութեան աստիճաններն յիշելու, եւ երբեմն ալ անոնց պաշտօններու վերայ այնպիսի պարզութեամբ, թէեւ անուղղակի կերպիւ, խօսելու, որով քաջ յայտնի կերպիւ կը տեսնուի որ նորա ժամանակ եկեղեցւոյ երբեակ պաշտօնէութիւնը կատարելապէս զարգացեր էր, եւ ըստ էութեան միեւնոյն

էր որպէս այժմ: Վերոյիշեալ թուղթերէն մի քանի հատուած յառաջ բերենք իբրեւ ապացոյց: Առ Ձմիւռնացիս գրեալ թղթոյն մէջ (Գլ. Գ) այսպէս կը գրէ. «Ամենեքեան եպիսկոպոսի հնազանդ լերուք որպէս Յիսուսի Քրիստոսի եւ Հօր Աստուծոյ, եւ ֆահանայից իբրեւ Առաքելոց Քրիստոսի. եւ 'ի սարկաւագաց պատկանեցէք իբրեւ 'ի հրամանէ Աստուծոյ: Եւ մի ոք գործիցէ ինչ առանց եպիսկոպոսի յեկեղեցական գործոյ: Ճշմարիտ պատարագ համարեցի որ ինչ յեպիսկոպոսէն գործիցի. կամ յայնմանէ որ 'ի նմանէ գործել հրամայի: Ուր որ երեւի եպիսկոպոսն՝ անդ եղիցի ամենայն ժողովն, որպէս թէ ուր իցէ Յիսուս Քրիստոս, անդ իցէ կաթողիկէ եկեղեցի: Զիք իշխանութիւն առանց եպիսկոպոսի ունեք, ոչ մկրտել զոք, եւ ոչ առնել հանգիստ. բայց զոր ինչ նա ֆնենցէ՝ այն է հաճոյ Աստուծոյ. զի լինիցի ճշմարիտ եւ հաւատարիմ, զոր ինչ եւ գործիցէ: Արդ պատշաճ է արթուն կալ, մինչ զոյ ժամանակ ապաշխարութեան: Բարւոք է ճանաչել զԱստուած եւ զեպիսկոպոս եւ որ պատուէ զեպիսկոպոս՝ պատուի 'ի յԱստուծոյ, եւ որ գործէ ինչ եւ ծածկէ յեպիսկոպոսէ՝ ծառայ է նա սատանայի»: Առ Նփեսացիս (Գլ. Գ.) կը գրէ. «Արդ՝ հնազանդ լերուք եպիսկոպոսի եւ ֆահանայից, զի յամենայնի սուրբ եղիչիք: Որպէս եւ եպիսկոպոսք որ յամենայն տիեզերս ընտրեցան՝ 'ի Յիսուսի Քրիստոսի կամսն են: Վասն այսորիկ եւ ձեզ վայել է փութալ 'ի բարի կամս եպիսկոպոսաց, որպէս եւ գործէք իսք: Այսպէս եւ ֆահանայք ձեր, ոյք արժանի են անուանն իւրեանց՝ եւ Աստուծոյ՝ միաբանեալ ընդ եպիսկոպոսի իբրեւ զաղիս ֆնարի»: Առ Մագնիոնացիս (Գլ. Բ.) այսպէս. «Եւ վասն զի յառաջագոյն զոր գրեցի վասն եպիսկոպոսի եւ երիցանց եւ սարկաւագաց՝ տեսի զամենայն ժողով ձեր լի սուրբ հաւատով եւ սիրով: Եւ խնդրեմ 'ի ձեռն

գի միաբանութեամբ եւ Աստուծոյ գործիցէք գամենայն ինչ. եւ նստցի Եպիսկոպոսն 'ի գլուխս ձեր իբրեւ զԱստուած, եւ քահանայք իբրեւ զհրեշտակս քաղաւորի, եւ սարկաւագունք 'ի կերպարանս Առաքելոց որք յոյժ սիրեցեալքն են իմ, որ հաւատարումքն են սպասուցն Յիսուսի Քրիստոսի»:

Այս հատուածներէն պարզապէս յայտնի է որ նուիրապետութիւնն երեք որոշ աստիճաններէ բաղկացեալ էր, որք էին Եպիսկոպոսութիւն, քահանայութիւն եւ սարկաւագութիւն: Եպիսկոպոսի աստիճանն իւր զարգացման զագաթնակէտն հասեր է, այլ եւս Առաքելոց հսկողութեան եւ հրահանգաց տակ չեն գտնուիր Եպիսկոպոսութեան, նոքա բոլորովին անկախ, բոլորովին ինքնիշխան են. ամեն հաւատացեալ՝ Եպիսկոպոսին հնազանդիլ պարտի ինչպէս «Յիսուսի Քրիստոսի եւ Աստուծոյ Հօր», որ ասել է թէ Եպիսկոպոսն Քրիստոսի փոխանորդ է, եւ ամեն ինչ նորա հրամանաւն պիտի լինի նոյն իսկ պատարագել, մկրտել, քաղել, ապաշխարութիւն դնել. որով կ'իմանանք թէ Եկեղեցւոյ ընդհանուր կառավարութիւնն ամբողջովին Եպիսկոպոսի ձեռքն է: Ուստի «վայել է հաւատացելոց փութալ 'ի բարի կամս Եպիսկոպոսաց», «եւ նստցի Եպիսկոպոսն 'ի գլուխս ձեր իբրեւ զԱստուած»: Այս թղթոց մէջ այլ եւս Եպիսկոպոս եւ երեք բառերն խառնախառն եւ իրարու նշանակութեամբ գործ չեն ածուիր ինչպէս Նոր Կտակարանի մէջ, ուր յայտնապէս քահանայ եւ երբեմն ալ երեք բառերն մի եւ նոյն նշանակութեամբ կը գործին: Առանց երկբայութեան քահանայն Եպիսկոպոսի ստորակայեալ է. հանդէպ Եպիսկոպոսի միեւնոյն է նա որպէս Առաքեալք հանդէպ Քրիստոսի. ինչպէս Առաքեալք առանց Քրիստոսի հրամանի ոչինչ կը գործէին, նոյնպէս եւ քահանայք առանց Եպիսկոպոսի հրամանին

ոչինչ գործելու են: Իսկ սարկաւագաց պաշտօնն արդէն Առաքելոց ժամանակ իսկ ըստ քաւականին որոշեալ էր, եւ թէ այս թղթոց մէջ մասամբ եւ թէ մանաւանդ բոլոր յաջորդ երեւելի վարդապետաց գրուածոց մէջ ամենայն պարզութեամբ յատկացեալ է: Նոյնպէս երկրորդ դարու վերջերը գումարուած Եպիսկոպոսաց ժողով մի յԱնտիոք՝ իւր շրջաբերական թուղթը կ'ուղղէ «Եպիսկոպոսաց՝ երիցանց եւ սարկաւագաց եւ ամենայն կաթողիկէ եկեղեցւոյ որ 'ի ներքոյ երկնից» (Նւէր. է. 30), Նիկիոյ ժողովոյ մէջ երրեակ քաժանումն նուիրապետութեան Եպիսկոպոսութիւն, 'ի քահանայութիւն եւ 'ի սարկաւագութիւն իբրեւ աներկբայ եւ յայտնի իրողութիւն ընդունուելով՝ իւրաքանչիւր աստիճանի պարտաւորութիւններն եւ իրաւունքներն ամենայն պարզութեամբ կ'որոշուին, եւ անոնց մէջ ելած զեղծումները բառակաւ օրէնքներ եւ արգելքներ կը սահմանուին. եւ այսու աւելի պարզութեամբ կ'երեւի հոգեւորական անձնիւր աստիճանի իշխանութիւնն ու սահմանը: Վերը յիշուած առաքելական գրուածներէ քաղեալ Եպիսկոպոսաց անուններէն զատ, մի քանի ուրիշ կարեւոր անուններ եւս կ'աւանդէ մեզ Եկեղեցւոյ Պատմութիւնն եւ ստոյգ աւանդութիւնն, որք յԱռաքելոց անտի ձեռնադրուելով՝ Եպիսկոպոսութեան առաջին օրինակն ու նախագաղափարն եղան, եւ կամ անոնց անձամբ աշակերտած լինելով՝ առաքելական աւանդութեանց եւ վարդապետութեանց լիովին տեղեակ էին.:

1. Անտիոք քաղաքի առաջին Եպիսկոպոսն էր Նուդիոս, 'ի Պետրոսէ ձեռնադրեալ: 2. Որում կը յաջորդէ վերոյիշեալ առաքելական աշակերտ սուրբ Իգնատիոս: 3. Ի վախճանել սրբոյն Յակովբայ՝ Նրուսաղէմի աթոռոյն կը յաջորդէ յամի Տեառն 71 Սիմոն ազգական Տեառն: 4. «Սմանչելի էր ընդ ժամանակսն ընդ

այնուհիկ 'ի կողմանս Ասիացոց Պողիկարպոս՝ որ կենակիցն եղև ընդ Առաքելսն, եւ որոց ականատես եւ սպասաւորք եղեն Տեառն, եւ 'ի ձեռնադրութենէնցա ընկալաւ նա զԵփեսոսացոսութիւնն Ջմիւռնացոց եկեղեցւոյն»։ Պողիկարպոսի մահուան թուականն է 167։ 5. Պողիկարպոսի ժամանակակից է Պապիաս Եփեսոսացոս Զերափոլոյ։ Եւ 6. Նորա աշակերտ Իրէնէոս կամ Նրանոս յաջորդեց Եփեսոսացոսութեան Ջմիւռնացոյ զկնի

մահուան Պապիասայ։ Ս. Իգնատիոսի թղթոց մէջ եղած ականարկութիւններէն կ'երեւի որ Փոքր Ասիոյ եկեղեցիք ամեն ուրեք Եփեսոսացոսներ ունէին որք մեծաւ մասամբ Յովհաննոս Առաքելոյ ձեռնադրեալներն էին ըստ վկայութեան Կղեմայ Աղեփսանդրացոյ։

(Շարունակելի)

ԹՈՐՈՍ Տ. Ի. ԶՈՒՂԱՅԵՑԻ

c. *The Definition of Chalcedon*, 451.

Council of Chalcedon, Actio V, Mansi, vii. 116 f.
(Heurtley, *De Fide et Symbolo*, 216.)

Therefore, following the holy Fathers, we all with one accord teach men to acknowledge one and the same Son, our Lord Jesus Christ, at once complete in Godhead and complete in manhood, truly God and truly man, consisting also of a reasonable soul and body; of one substance [*ὁμοούσιος*] with the Father as regards his Godhead, and at the same time of one substance with us as regards his manhood; like us in all respects, apart from sin; as regards his Godhead, begotten of the Father before the ages, but yet as regards his manhood begotten, for us men and for our salvation, of Mary the Virgin, the God-bearer [*Θεοτόκος*]; one and the same Christ, Son, Lord, Only-begotten, recognized in two natures, WITHOUT CONFUSION, WITHOUT CHANGE, WITHOUT DIVISION, WITHOUT SEPARATION¹; the distinction of natures being in no way annulled by the union, but rather the characteristics of each nature being preserved and coming together to form one person and subsistence [*ὑπόστασις*], not as parted or separated into two persons, but one and the same Son and Only-begotten God the Word, Lord Jesus Christ; even as the prophets from earliest times spoke of him, and our Lord Jesus Christ himself taught us, and the creed of the Fathers has handed down to us.